

Ի. Ն. ՅԱՅՈՎԼՅԱՆ ԹԵՎ. Ֆ. ՅՈՒ. ԲԵՐՄԱՆ

ԻՆՉՊԵՍ ՊԱՅՔԱՐԵԼ
ԴԻՋԵՆՏԵՐԻԱՅԻ ԴԵՍ
ԳՅՈՒՂՈՒՄ

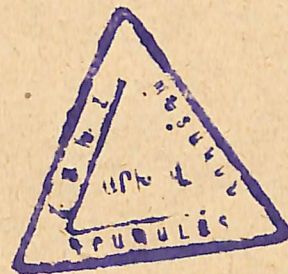
ՊԵՏԱԿԱՆ
ՔԵՐԵՎԱՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ
1938

10 APR 2013

Ի.Ն. ՅԱԿՈՎԼԵՎ, ՅԵՎ. Ֆ. ՅՈՒ. ԲԵՐՄԱՆ

ԻՆՉՊԵՍ ՊԱՅՔԱՐԵԼ
ԴԻԶԵՆՏԵՐԻԱՅԻ ԴԵՄ
ԳՅՈՒՂՈՒՄ

ՊԵՏԱԿԱՆ
ՅԵՐԵՎԱՆ

ՀՐԱՏԱՐԱԿԶՈՒԹՅՈՒՆ
1938

ԴԻՁԵՆՏԵՐԻԱՆ ՎԱՐԱԿԻՉ
ՀԻՎԱՆԴՈՒԹՅՈՒՆ Ե

Ամառ ժամանակ և աշնան սկզբին հաճախ
յիւրեան են գալիս սուր ստամոքսա-աղիքային
հիվանդութիւնների ղեպքեր: Լինում են նաև
գիղկնտերիայի կամ արնալուծի ղեպքեր:

Դիղկնտերիան սուր վարակիչ հիվանդու-
թիւնն է, վորն ախտահարում է գլխավորապես
հաստ աղիքները: Այդ հիվանդութիւնը կարող
է լայնորեն տարածվել, յետէ նրա բուժումները
վերացնելու համար տեղերում իր ժամանակին
յեռանդուն միջոցների չգիմեն:

Դիղկնտերիայի բուժումները կտրում են
հիվանդացածներին աշխատանքից և բանվորա-
կան ձեռքերն զբաղեցնում հիվանդներին խնա-
մելու և նրանց տեղավորելու հոգացողութեամբ:

Դրան պետք է ավելացնել և այն, վոր գի-
ղկնտերիայից մահանալու ղեպքերը բավականին
զգալի յեն, մանավանդ յերեխաների մեջ, վոր
այդ հիվանդութեան յուրաքանչյուր ղեպք հի-
վանդացածի բնտանիքին մեծ անհանգստութիւն
և հոգս է պատճառում:

1-445591

Պարզ ե, թե ինչքան կարևոր ե իր ժամանակին կիրարկել բոլոր միջոցները դիզենտերիայի յերևան գալը կանխելու, կամ արդեն յեղած հիվանդությունների բուժումները լիկվիդացիայի յենթարկելու համար:

Դիզենտերիայի նկատմամբ առողջապահական օրգանների ձեռք առած միջոցները վճռական հաջողության չեն հասնի, յնթե գլուղխորհուրդներն ու կոլտնտեսություններին վարչությունները, խորհրտեսություններին և ՄՏԳ-ների գերեկցիաները, կոլտնտեսային և բանվորական հասարակայնության հետ չոգնեն այդ միջոցները կյանքում կիրառելու համար:

Ստամոքսա-աղիքային վարակիչ հիվանդությունների դեմ պայքարելու համար, դիզենտերիայի դեմ պայքարելու համար հսկայական նշանակություն ունի խորհրդային, տնտեսական և հասարակական կազմակերպությունների մրջտական հոգացողությունը բնակավայրերի բարեկարգության ու մաքրության մասին, աշխատավորներին լավորակ խմելու ջուր մատակարարելու մասին, հասարակական սննդի հիմնարկներում և առևտրական ցանցում մաքրություն պահպանելու մասին:

Դիզենտերիայի դեմ մղվող պայքարում փոքր դեր չի խաղում նաև լավ դրված սանիտարական—լուսավորական աշխատանքը՝ ազգաբնակչության մեջ սանիտարական գիտելիքներ տարածելը և ունակություններ զարգացնելը:

Դիզենտերիան լուրջ հիվանդություն ե Նա քայքայում ե հիվանդի ուժերը: Հիվանդը կորցնում ե ախորժակը, նա տաքություն և լուծ ե ունենում:

Լուծը լինում ե որական մի քանի անգամ—սկզբում հասարակ, իսկ հետո՝ արյունալի: Դուրս գնալու ցանկությունն ավելի ու ավելի հաճախակի յե դառնում, իսկ կղանքը դառնում ել ավելի արյունոտ: Մի քանի օրվա ընթացքում հիվանդը սաստիկ հյուծվում ե և հաճախ, ինչպես արդեն ասվել ե, մահանում ե:

Պետք ե հիշել, վր դիզենտերիան չափազանց վարակիչ հիվանդություն ե:

Յուրաքանչյուր վարակիչ հիվանդություն առաջանում ե հատուկ մանրադուրյն կենդանի—**բակից**—հիվանդածին միկրոբից:

Դիզենտերիան նույնպես առաջանում ե հատուկ միկրոբից: Յերբ այդ միկրոբներն ընկնում են մարդու աղիքների մեջ, այնտեղ սկսում են բազմանալ և վարակված մարդը մի քանի օրից հետո հիվանդանում ե:

Դիզենտերիայի վարակի աղբյուրը հիվանդ մարդն է, նրա կղանքը: Այն բոլոր առարկաները, վորոնց վրա ընկնում է հիվանդի կղանքը, կարող են փոխանցել վարակը, ինչպես՝ հողը, վորի վրա դուրս է նետված կղանքը: Զուրը, վորի մեջ ընկել է նա. հիվանդի իրերը, որինակ՝ նրա սպիտակեղենը, ամանը, հիվանդի կեղտոտած սննդամթերքները և այլն:

Դիզենտերիայի վարակը բաղից տարածվում է մարդկանց ու կենդանիների վոտքերի միջոցով, յեթե բաղը կեղտոտված է հիվանդի կղանքով: Վարակը տարածում են նաև ճանճերը՝ ուղղակի հիվանդի կղանքից և իրերից:

ԴԻԶԵՆՏԵՐԻԱՅՈՎ ՀԻՎԱՆԴԻ ԽՆԱՄԳՐ

Յեթե հիվանդին շրջապատողները նախադադուշական միջոցները չպահպանեն, կարող են վարակվել նրանից: Իսկ յեթե նրանք այդ միջոցները պահպանեն, կարելի յե կանխել հիվանդությունը:

Ստամոքսա - աղիքային խանգարումների յուրաքանչյուր դեպքի ժամանակ (ցավեր վորովայնում, սրտախառնոց, փսխում, (ուծ) չպետք է սպասել և բարձիթող անել հիվանդությունը, պետք է ամիջապես դիմել բուժօգնության:

Լուրջ հիվանդությունն անուշադրության մատնելու դեպքերում նույն իսկ բուժման լավագույն միջոցները չեն կարող մեծ օգնություն ցույց տալ հիվանդին: Այդ պատճառով, այն հիվանդները, վորոնց հիվանդությունը բարձիթող է արված, հաճախ մեռնում են:

Վոչ մի դեպքում չպետք է հրաժարվել արնալուծով հիվանդներին հիվանդանոցում տեղավորելուց: Այնտեղ հիվանդին ավելի լավ են խնամում ու բուժում, քան տանը: Բացի դրանից, հիվանդանոցում ավելի լավ միջոցներով են վոչնչացնում այն վարակը, վորն արտազատում է դիզենտերիայով հիվանդը:

Յեթե հիվանդը տանն է փախել, ապա նրան խնամող անձինք պետք է հետևեն մարմնի, առանձնապես ձեռքերի, սպիտակեղենի և հագուստի մաքրությանը:

Նույն իսկ հասարակ լուծով հիվանդների սպիտակեղենը լվանալուց առաջ պետք է լավ յեփ տալ մոխրաջրի մեջ, քանի վոր յեփ տալն սպանում է վարակին: Անհրաժեշտ է ջրի մեջ յիռացնել նաև հիվանդի գործածած ամանները:

Հիվանդին խնամելիս պետք է հագնել մաքուր խալաթ կամ գոգնոց: Այդպիսի խալաթը կամ գոգնոցը նույնպես պետք է վարակագրեթել լվանալուց առաջ:

Քաւնի դեռ հիվանդը տանն է, նրա կղանքը՝ նախ քան արտաքնոցը լցնելը, պետք է անպայման վարակազերծել: Դրա համար նրա վրա լցնում են 10--տոկոսանոց քլորակերի լուծույթ կամ 5--տոկոսանոց լիզոլի լուծույթ այնպես, զոր կղանքը ծածկվի լուծույթով, և թողնում են $1\frac{1}{2}$ —2 ժամ: Այն անոթը, զորի մեջ դուրս է գնացել հիվանդը, անհրաժեշտ է միշտ ծածկած պահել:

Մեռածի ազգականները վերջին հրաժեշտի ժամանակ յերբեմն համբուրում են դիակը: Այդ վերին աստիճանի վտանգավոր սովորութիւնն է: Արնալուծից, ինչպես և ուրիշ վարակիչ հիվանդութիւններից մահացածների մաշկի վրա կարող է վարակ լինել:

Վտանգավոր է նաև հոգեհացի սովորութիւնը:

Նախ և առաջ, մեռածի ազգականները, թաղման հետ կապված իրարանցումի մեջ ընկած, բոլորովին չեն վարակազերծում կամ անփութ կերպով են վարակազերծում վարակիչ հիվանդութիւններից մահացածի բնակարանն ու իրերը:

Յերկրորդ՝ հոգեհացի հավաքված մարդիկ չվարակազերծված կամ վատ վարակազերծված բնակարանում և մեռածի չվարակազերծված իրերի մեջ կարող են հեշտությամբ վարակվել:

Վոչ մի դեպքում հոգեհաց չպետք է տալ այն մահացածների առթիւ, վորոնք մեռել են այնպիսի հիվանդութիւնից, ինչպես դիզենտերիան է, և յերբեք չպետք է գնալ հոգեհացի:

Չպետք է թույլ տալ նաև կրոնական արարողութիւններ կատարել հիվանդի անկողնի մոտ:

ԴԻԶԵՆՏԵՐԻԱՅԻ ԴԵՄ ՊԱՅՔԱՐԵԼՈՒ ԱՆՁՆԱԿԱՆ ՄԻՋՈՅՆԵՐԸ

Մաքրութիւնն պահպանելն ամենագլխավոր միջոցներից մեկն է ընդհանրապես վարակիչ հիվանդութիւնները և մասնավորապես դիզենտերիան կանխելու համար:

Այնտեղ, վորտեղ մարդիկ ընտելացել են կեղտին և հոգ չեն տանում մաքրության մասին, այդպիսի տեղերում լայն ասպարեզ կա ամեն տեսակի վարակի համար, վորովհետև կեղտոտված առարկաների վրա միշտ էլ մեծ քանակութեամբ հիվանդածին միկրոբներ են գտնվում: Այդ պատճառով յուրաքանչյուր աշխատավոր իր առօրյա կյանքում պետք է մաքրութիւնն պահպանի:

Ստամբուլ-ադիքային վարակիչ հիվանդութիւնների, այդ թվում նաև դիզենտերիայի

դեմ պայքարելու գործում հսկայական նշանակութիւն ունի սննդի և ջրի մաքրութիւնը:

Իրզենտերիան կանխելու համար մենք խորհուրդ ենք տալիս հետեւյալն անել.

1. Ուտելուց առաջ սապոնով անպայման լվանալ ձեռքերը, վորպեսզի մաքրվի այն կեղտը, վորի մեջ կարող է վարակ լինել:

Ձմռանաւ սապոնով լվանալ ձեռքերն ամեն անգամ արտաքինոց գնալուց հետո:

2. Զխմել հում ջուր վոչ խորը, հեշտ կեղտոտովոյ ջրհորներից, լճակներից, գետերից և ուրիշ բաց ջրամբարներից: Տվյալ վայրում ստամոքսա-աղիքային խանգարումներ լինելու դեպքում առհասարակ հում ջուր չգործածել, այլ միայն յեռացրած ջուր գործածել: Զխմել վոչ մի, այսպես կոչված «սուբը» ջուր: Նկատված է, վոր արնալուծով հիվանդանալու դեպքերը հաճախ յեկեղեցական տոներից հետո յեն լինում: Այդ տոների ժամանակ վոմանք խմում են չյեռացրած «սուբը» ջուր, վորը դատ հաճախ վարակված է լինում դանազան միկրոբներով: Այդ ձևով, իհարկե, հեշտ է նաև արնալուծով վարակվել:

3. Չկեղտոտել խմելու ջրի սկզբնատեղիւր՝ ջրհորները, աղբյուրները:

Նրանց մոտ լվացք չանել, կեղտոտ դույլերով

ջուր չվերցնել: Զրհորներից ջուր հանելու համար գործածել հասարակական մաքուր դույլը:

Զրհորները չոգտագործել նրանցում բիդոնով կաթ սառցանելու համար: Անասնաբակերից բիդոնին կպած կեղար կեղտոտում է ջուրը, վորն այդպիսով վարակի բուն է դառնում:

4. Ուտելիքի մեջ չգործածել կեղտոտված բանջարեղեն ու մրգեր: Մաքրել նրանց կպած հողի, տերևների մասնիկները և այլն: Ուտելուց առաջ բանջարեղենն ու մրգերը լավ լվանալ յեռացրած ջրով:

5. Ուտելիքը, ջուրը, ինչպես նաև ուտելու և խմելու համար յեղած ամանները պաշտպանել ձանձերից ու ուտիճներից (таракан), վորոնք կարող են կեղտոտել և վարակել սննդամթերքներն ու ջուրը: Մանդամթերքներն ու ամանները պահել լավ փակվող պահարաններում: Ամանները մաքուր պահել:

6. Նախ քան կովիի (կամ այծերի) կթելուն անցնել՝ խնամքով լվանալ ձեռքերը սապոնով, ինչպես նաև լվանալ անասունի կուրծքը: Այլապես կեղտոտված ձեռքերից կամ կրծքից կարող է վարակ ընկնել կաթի մեջ:

7. Յեթե հաստատ համոզված չես, թե կաթը միանգամայն մաքուր է, պետք է այն ոգտագործել յեռացրած վիճակում:

8. Վոչ մի դեպքում կաթի բիդոնով արտաքնոց չմտնել, ինչպես յերբեմն անում են քաղաքում կաթ ծախող կտանայք: Այդ դեպքում վարակը հեշտությամբ կարող է անցնել կաթին:

9. Մաքուր պահել բնակարանը և նրա շրջապատի տարածությունը: Աղբը, թափթփուկները չչարտել՝ վորտեղ պատահի, կեղտաշուրը չթափել բակի մեջ: Դրա համար գործածել աղբի արկղները կամ լավ փակվող խուփ ունեցող աղբահորերը:

Դեղենտերիայով հաճախ հիվանդանում են այն մարդիկ, վորոնց աղիքները խանգարված են:

Աղիքների խանգարումը հաճախ պատահում է մարմինը, մասնավորապես վորովայնը խիստ մրսեցնելուց, անշափավոր ուտելուց ու խմելուց, ուտելիք գործածելուց:

Մենք խորհուրդ ենք տալիս.

1. Հանգստանալու համար չպառկել խոնավ գետին, մանավանդ տաքացած վիճակում:

2. Չխմել շատ սառը ջուր, շատ սառը կվառ կամ ուրիշ խմիչքներ, մանավանդ քրտնած ժամանակ կամ տաք կերակրից հետո:

3. Միանգամից չափից դուրս շատ չուտել:

4. Ուտելիքի մեջ գործ չածել խաղ բանջարեղեն ու մրգեր:

Այն անձինք, վորոնց առողջական վիճակի

հետևանքով բժիշկն առաջարկել է հատուկ դիետա պահպանել (կերակրի հատուկ տեսակներ, ուտելու հատուկ կարգ և այլն), այդ դիետան խախտելու դեպքում ևս կարող են ստամոքսաաղիքային խանգարումներ առաջանալ:

Դրա համար մենք խորհուրդ ենք տալիս.

1. Պահպանել բժշկի առաջարկած դիետան.

2. Կերակրի մեջ գործ չածել այն, ինչ արգելել է բժիշկը:

ԳԻՋԵՆՏԵՐԻԱՅԻ ԴԵՄ ՊԱՅՔԱՐԵԼՈՒ ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐԸ

Ստամոքսաաղիքային հիվանդությունների դեմ պայքարելու գործում մեծ դեր պիտի խաղա բանվորական և կոլտնտեսային հասարակայնությունը:

Յուրաքանչյուր կոլտնտեսություն, խորհրտնտեսություն մեջ և ՄՏԿ-ում պետք է անմիջապես ընտրել հասարակական սանիտարական լիազորներ: Այդ բանը պետք է անել այն հաշվով, վոր վորոշ հողամասի վրա աշխատող դաշտային բրիգադների համար, կոլտնտեսություն մեջ յուրաքանչյուր 20 տնտեսության համար, խորհրտնտեսություն մեջ յուրաքանչյուր բանվորական հանրակացարանի համար, յուրաքանչյուր հասարակական ճաշարանի համար ապահովված

Արեւի մեկ հասարակական սանիտարական լիազոր:
Ընտրված հասարակական սանիտարական
լիազորներին պետք է հանձնարարել խտտորեն
հսկելու նրանց սպասարկած կետերի մաքրու-
թյան պահպանմանը և ստամոքսա-աղիքային
հիվանդութիւնները կանխելու անհրաժեշտ մի-
ջոցների անցկացմանը:

Այդ միջոցները հետեյալներն են.

1. Կազմակերպել դաշտերում՝ դաշտային
բրիգադներին յետադրած ջրի անխափան մատա-
կարարում:

2. Զրհոյները նորոգել, սարքել նրանց
մոտ հասարակական դուլեր՝ ջուր վերցնելու
համար, և անցկացնել ջրամատակարարման
աղբյուրների բարելավման ալլ միջոցառումներ:

3. Արգելել ջրհորների և մարդկանց համար
ջուր վերցնելու տեղերին անմիջապէս մոտ ջրել
անասունները և լվացք անել: Մմելու ջուրը գե-
տից վերցնելու զեպքում՝ լողանալու, լվացք
անելու և անասուններին ջրելու համար տեղեր
հատկացնել ջուր վերցնելու տեղերից ներքե-
լստ գետի հոսանքի:

4. Աստազույն մաքրութիւն պահպանել
հաշարաններում և շարժական խոհանոցներում:

5. Յուրաքանչյուր կոտնտեսականի բա-
կում կառուցել տալ արտաքնոց և հետեւի նրա

մաքրութիւնը: Բացատրել բնակչութիւնը ստա-
մոքսա-աղիքային հիվանդութիւններին տարած-
ման դեմ պայքարելու գործում արտաքնոցների
կարևոր դերը և արտաքնոցներից կանոնավոր
ոգտվելու անհրաժեշտութիւնը:

6. Հետեւել այն մարդկանց առողջական վի-
ճակին, վորոնք զբաղվում են սնունդ պատրաս-
տելով, սնունդը պահելով ու բաժանելով: Կազմա-
կերպել այդ աշխատողների ամենամայա բժշկա-
կան քննութիւնը: Նրանց մոտ ստամոքսա-ա-
ղիքային խանգարումներ յերևան գալու դեպ-
քում, ուղարկել քննութիւն և ժամանակավորա-
պէս (մինչև բժշկի թույլտվութիւնը) հեռացնել
սնունդ պատրաստելու, պահելու և բաժանելու
աշխատանքից:

7. Հետեւել հասարակական սննդի աշխատող-
ների մարմնի, մանավանդ ձեռքերի և վողջ սար-
քավորման մաքրութիւնը:

8. Լայնորեն տարածել բնակչութիւն մեջ
դիզենտերիայով հիվանդանալու պատճառների և
նրա դեմ պայքարելու միջոցների վերաբերյալ
գիտելիքներ: Գործի մեջ քաշել բուժաշխատող-
ներին՝ ռայոնական և պատի թերթերում զրույց-
ներ, դասախոսութիւններ անցկացնելու, այդ
հարցերի վերաբերյալ հոգովածներ ու գիտողու-
թիւններ զետեղելու համար: Տարածել սանիտա-

դական—լուսավորական գրականությունն;

Կոլտնտեսութեան մեջ դիզենտերիա հիվանդութեան յերևալու դեպքում հասարակական սանիտարական լիազորը պետք է շրջի բոլոր տնտեսութեանները՝ պարզելու, թե նման հիվանդութեաններ չկան արդյոք մյուս տնտեսութեաններում: Հիվանդներին պետք է հիվանդանոց ուղարկել:

Այդ շրջագայութեանները պետք է կրկնել վոչ ուշ, քան վիդորյակը 2—3 անգամ, մինչև այն ժամանակ, յերբ ավշալ բնակավայրում կղաղարեն հիվանդութեանները:

Այն տներում, վորտեղ դիզենտերիայով հիվանդներ են յեղել, արտաքնոցներին աղբահորերի աղբի վրա և բոլոր կեղտոտված տեղերում պետք է քլորակիր լցնել:

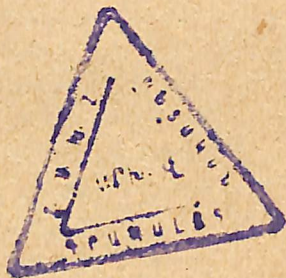
Այս ե այն աշխատանքի ծրագիրը, վորը պետք է կատարեն գյուղխորհուրդները, կոլտնտեսութեանները և ՄՏԿ-ների գերեկցիաներն ու սանիտարական լիազորներն առողջապահական մարմինների հետ միասին, դիզենտերիայի և ստամոքսա-աղիքային ուրիշ վարակիչ հիվանդութեանների դմ ա քարելու համար:

Գործելով այս ծրագրի համաձայն ու հենվելով բանվորական և կոլտնտեսական հասարակականութեան վրա, գյուղխորհուրդներն ու տնտեսա-

կան կազմակերպութեանները պետք է ցույց տան իսկական ստալինյան հոգացողութեան որինակներ աշխատանքի մարդկանց նկատմամբ, դրա հետ միասին ապահովել գյուղատնտեսական աշխատանքների պլանի կատարումը, ակտիվորեն պահպանելով սոցիալիստական դաշտերի աշխատողների առողջութեանը:

Թարգմ. Ալ. Շաթիրյան
Պատ. խմբ. Լ. Սարմանդարյան
Լեզվ. խմբ. Հար. Պետրոսյան
Տեխ. խմբ. Լ. Ոհանյան
Սրբազրիչ՝ Ա. Արզաքանյան

Գլավրտի լիազոր՝ — 4048 հրատ. № 4627

Պատվեր 454 Տիրաժ՝ 3000

Թուղթ Տպագր. 1/2 մամ.

Մեկ մամ. 19,560 նշան.

Հանձնված է արտադրության 9 մայիսի 1938 թ.

Ստորագրված տպագրության համար 11 սեպտ.

1938 թ

Պետհրատի Իտպարան, Յերեան, Լենինի 65

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL1016876

25 ДЕК 1988

ФНБ 16 ч.

— 30 —

1

4455

Как бороться с девиантами на селе

Гиз Арм ССР, Ереван 1988 г.